

**Ф.Ф. Бутинець
Т.В. Давидюк
Н.М. Малюга
Л.В. Чижевська**

Бухгалтерський управлінський облік

П І Д Р У Ч Н И К

Друге видання,
перероблене і доповнене

За редакцією д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинця

*Затверджено Міністерством освіти і науки
України як підручник для студентів
спеціальності "Облік і аудит"
вищих навчальних закладів*

**ЖИТОМИР
ПП "РУТА"
2002**

УДК 657(075)
ББК 65.052.Я75
Б93

*Затверджено Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1/11-772 від 13.03.2002 р.)*

Рецензенти

д.е.н., проф. Дем'яненко М.Я.
Інститут аграрної економіки УААН

д.е.н., проф. Сук Л.К.
Національний аграрний університет, м. Київ

Відповідальний редактор д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинець

Б93 Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В.
Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” вищих навчальних закладів. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця; 2-е вид., перероб. і доп. – Житомир: ПП “Рута”, 2002. – 480 с.

ISBN 966-8059-06-9

Друге видання підручника (1-е вид. 2000 р.) присвячене питанням організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві з точки зору управління, надання облікових даних фахівцям для прийняття управлінських рішень на основі отриманої облікової інформації. Підручник містить розділи, що висвітлюють теоретико-методологічний аспект управлінського обліку, управлінський облік активів, пасивів та результатів діяльності підприємства, облік витрат та методи калькулювання, а також сучасні проблеми та перспективи розвитку управлінського обліку.

Підручник поділений на розділи та теми, містить короткі висновки по кожній з них, рубрику, присвячену історичним фактам бухгалтерського обліку, та контрольні питання для перевірки знань.

Для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів економічних спеціальностей, а також керівників, бухгалтерів-практиків, економістів та інших спеціалістів підприємств.

УДК 657(075)
ББК 65.052.Я75

ISBN 966-8059-06-9

© Ф.Ф. Бутинець,
Л.В. Чижевська,
Н.В. Герасимчук, 2000
© Ф.Ф. Бутинець,
Т.В. Давидюк
Н.М. Малюга,
Л.В. Чижевська, 2002

З М І С Т

Передмова	6
РОЗДІЛ 1. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	8
Тема 1. Сутність та основні складові управлінського обліку....	9
1.1. Сутність та завдання управлінського обліку.....	10
1.2. Місце управлінського обліку в системі бухгалтерського обліку.....	14
1.3. Еволюція (етапи розвитку) управлінського обліку.....	17
1.4. Предмет, об'єкти та методи управлінського обліку.....	23
1.5. Принципи та функції управлінського обліку.....	26
Тема 2. Організація управлінського обліку на підприємстві.....	33
2.1. Процес формування облікової інформації за рівнями управління...	34
2.2. Облік за місцями виникнення витрат та центрами відповідальності.	42
2.3. Система записів господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку.....	56
2.4. Порядок побудови та застосування аналітичного обліку на підприємстві.....	62
2.5. Функції бухгалтерів-аналітиків та розподіл обов'язків в бухгалтерії.....	65
РОЗДІЛ 2. УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ ОБЛІКУ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	76
Тема 3. Управлінський облік активів підприємства.....	77
3.1. Управлінський облік необоротних активів.....	79
3.2. Управлінський облік запасів.....	90
3.3. Управлінський облік коштів, розрахунків та інших активів.....	110
РОЗДІЛ 3. ОБЛІК ВИТРАТ І ОСНОВИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ.....	134
Тема 4. Витрати підприємства: економічний зміст та класифікація..	135
4.1. Поняття та необхідність обліку витрат.....	136
4.2. Класифікація витрат в управлінському обліку.....	138
4.3. Методи вивчення поведінки витрат.....	154
Тема 5. Основи калькулювання.....	164
5.1. Склад та види собівартості.....	165
5.2. Роль калькулювання в управлінні виробництвом.....	170
5.3. Елементи системи калькулювання.....	175
Тема 6. Методи обліку витрат і калькулювання.....	187
6.1. Облік витрат та фактори, що впливають на його побудову...	188
6.2. Класифікація методів обліку витрат і калькулювання.....	194
6.3. Порядок застосування директ-костингу.....	216
6.4. Порядок застосування стандарт-косту.....	225
6.5. Порядок застосування нормативного методу.....	235
6.6. Порядок застосування калькулювання на основі діяльності.....	254
Тема 7. Облік витрат за статтями калькуляції та економічними елементами.....	265

7.1. Необхідність групування витрат за калькуляційними статтями та економічними елементами.....	266
7.2. Облік матеріальних витрат.....	271
7.3. Облік витрат на оплату праці та відрахувань на соціальні заходи	288
7.4. Облік інших витрат.....	303
РОЗДІЛ 4. УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ ОБЛІКУ ПАСИВІВ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА. СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ.....	332
Тема 8. Управлінський облік пасивів підприємства.....	333
8.1. Управлінський облік власного капіталу.....	334
8.2. Управлінський облік забезпечення зобов'язань.....	338
8.3. Управлінський облік довгострокових та поточних зобов'язань	342
Тема 9. Управлінський облік витрат, доходів та результатів діяльності підприємства.....	353
9.1. Управлінський облік витрат.....	354
9.2. Управлінський облік доходів та фінансових результатів.....	379
Тема 10. Внутрішня бухгалтерська та управлінська звітність підприємства.....	410
10.1. Роль та значення інформації для прийняття управлінських рішень.....	411
10.2. Внутрішня бухгалтерська та управлінська звітність: поняття, принципи розробки, використання для аналізу діяльності.....	416
10.3. Фінансова звітність: поняття, принципи розробки, використання для аналізу діяльності.....	423
РОЗДІЛ 5. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ.....	445
Тема 11. Комп'ютеризація управлінського обліку. Його зв'язок з іншими дисциплінами.....	446
11.1. Розвиток управлінського обліку в умовах його комп'ютеризації	447
11.2. Зв'язок бухгалтерського обліку з плануванням, прогнозуванням, бюджетуванням та контролінгом	453
Тема 12. Сучасний стан розвитку управлінського обліку.....	459
12.1. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку.....	459
12.2. Стан та майбутнє розвитку управлінського обліку.....	464
Післямова	472
Список літератури.....	476

Навчальне видання

Франц Францович Бутинець
Тетяна Вікторівна Давидюк
Наталія Михайлівна Малюга
Людмила Віталіївна Чижевська

Підручник

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

***Відповідальний редактор
доктор економічних наук, професор Ф.Ф. Бутинець***

Редактор *Бойко С.В.*
Технічний редактор *Козінчук О.М.*
Коректор *Гусаріна В.Д.*
Художник обкладинки *Євдокимов В.В.*

Підписано до друку 13.05.2002 р. Папір газетний. Формат 60х84 1/16.
Гарнітура “Таймс”. Друк офсетний. Ум. др. арк. 35,20.
Обл. вид. арк. 35,28. Замовлення 467

ПП “РУТА”
10014, Україна, м. Житомир, вул. М. Бердичівська, 17а